

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

ประชากร และการพัฒนา

50 ปี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

POPULATION AND DEVELOPMENT NEWSLETTER ISSN: 0125-5754
Website: www.newsletter.ipsr.mahidol.ac.th

ยูนิฟอร์มสร้างสุข

สุภาณี ปลื้มเจริญ
supanee.vej@mahidol.ac.th

ปัจจุบันองค์กรหลายแห่งให้ความสำคัญกับการใส่ชุดยูนิฟอร์มของพนักงาน เนื่องจากชุดยูนิฟอร์มแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ขององค์กร สามารถสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กร รวมทั้งช่วยให้คนทำงานมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร นอกจากนี้การใส่ชุดยูนิฟอร์มยังช่วยประหยัดเงินให้คนทำงานได้มากเพราะไม่ต้องเสียเงินซื้อเสื้อผ้าชุดทำงานที่หลากหลายตามแฟชั่น ดังนั้นหลายองค์กรจึงมีนโยบายสนับสนุนชุดยูนิฟอร์มให้กับคนทำงาน โดยจัดเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่ง

“**ไก่อามเพราะชน คนงามเพราะแต่ง**” เป็นสุภาษิตหนึ่งที่คุ้นหู “เสื้อผ้า” จึงมีความสำคัญเพราะสามารถช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพและความมั่นใจให้กับผู้ใส่ การสวมใส่เสื้อผ้าจึงมีผลต่อ “อารมณ์” และ “จิตใจ” ของผู้ใส่ หากคนทำงานต้องใส่ชุดยูนิฟอร์มที่ไม่สวยงามหรือเหมาะสมกับตัวเอง ก็คงจะทำงานด้วยความหงุดหงิด ไม่สบายใจ ไม่มีความสุข ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงาน ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง

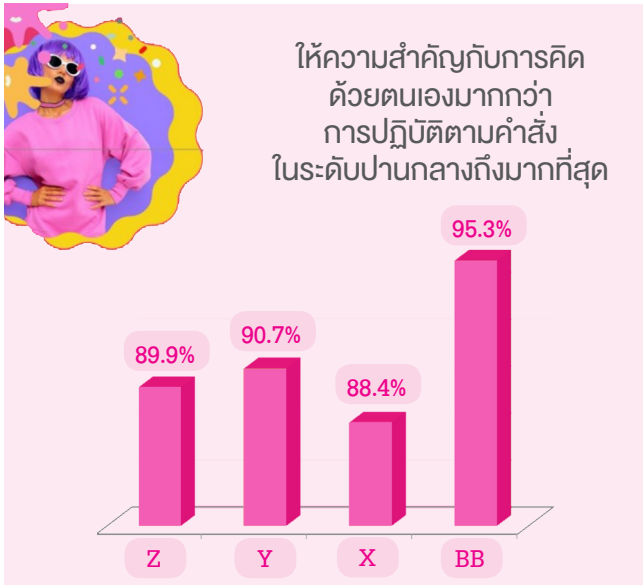
การใส่ชุดยูนิฟอร์มที่สวยงาม เหมาะสม มีความโดดเด่น บ่งบอกความเป็นตัวตน มีเอกลักษณ์ รวมทั้งการมีรูปแบบการสวมใส่ที่มีความหลากหลาย ไม่เป็น One fit for all จึงเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นแนวทางการสร้างสุขภายในองค์กร ภายใต้ “**แผนปฏิบัติการสร้างสุขในองค์กร**” ที่มีชื่อที่เก๋ไก๋ว่า “ออกแบบแต่ไม่แอบบอก (Your Design Your Style)” ของกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ดูภาพ 1) ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 เป็นประชากรในรุ่น Gen Z ที่ใกล้สำเร็จการศึกษา และกำลังจะก้าวเข้าสู่โหมดของการทำงาน

แผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว เป็นหนึ่งในแผนปฏิบัติการฯ ที่เกิดจากโครงการ **องค์กร 4G มีสุข: เข้าใจ เตรียมพร้อม และทลายช่องว่าง** มีภาพกิจกรรมคือการเปิดโอกาสให้คนทำงานทุกฝ่ายทุก Generation มีส่วนร่วมในการออกแบบชุดยูนิฟอร์มขององค์กรผ่านเวทีการประกวด โดยมีแรงจูงใจเป็นเงินรางวัล และจุดมุ่งหมายคือนำแบบที่ได้รับการคัดเลือกไปใช้เป็นชุดยูนิฟอร์มจริงขององค์กร

แม้ว่ากิจกรรมนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดของนักศึกษาที่อยู่ใน Gen Z แต่กิจกรรมนี้ก็ถือว่าสามารถตอบโจทย์ความต้องการของคนทำงานได้ในทุก Generation เนื่องจากสอดคล้องกับผลการสำรวจข้อมูลคนทำงาน 4 รุ่นประชากร คือ Baby Boomer, Generation X, Y และ Z จำนวน 433 คน ในช่วงเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน 2564 ของโครงการ **องค์กร 4G มีสุข: เข้าใจ เตรียมพร้อม และทลายช่องว่าง** ในประเด็นด้านมุมมองและความคาดหวังในการทำงาน ที่พบว่าคนทำงานทุกรุ่นให้ความสำคัญกับการคิดด้วยตนเองมากกว่าการปฏิบัติตามคำสั่ง (Pearson Chi-Square=15.186; P-value=0.23) โดยร้อยละ 89.9 ของ Gen Z ร้อยละ 90.7 ของ Gen Y ร้อยละ 88.7 ของ Gen X และร้อยละ 95.3 ของรุ่น Baby Boomer ให้ความสำคัญกับการคิดด้วยตนเองมากกว่าการปฏิบัติตามคำสั่งในระดับปานกลางถึงมากที่สุด (ดูภาพ 2) กล่าวได้ว่าคนส่วนใหญ่ในทุก Generation ต้องการที่จะคิดและเลือกสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องของการแต่งกายแล้วนั้น คนทำงานควรจะมียุติธรรมที่ในการร่วมออกแบบชุดยูนิฟอร์มด้วยตนเอง เพื่อให้การสวมใส่เสื้อผ้าช่วยเสริมสร้างความสุขในทุกวันของการทำงานได้เป็นอย่างดี

ภาพ 1: แผนปฏิบัติการสร้างสุขในองค์กรของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพ 2: ร้อยละของผู้ที่ให้ความสำคัญกับการคิดด้วยตนเองมากกว่าการปฏิบัติตามคำสั่งในระดับปานกลางถึงมากที่สุด จำแนกตามรุ่นประชากร

ที่มา: แผนปฏิบัติการ “องค์กร 4G แห่งความสุข” โดย นางสาวธัญกัลย์ เลิศรัตนนพ, นายณัฏฐพร ปรมะศิริ นางสาวชนิสรา แสงสุข และนางสาวภัทราพร กระจ่ายศรี จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้รับคัดเลือกให้ได้รับรางวัลประเภทดีเลิศจากโครงการ “องค์กร 4G มีสุข: เข้าใจเตรียมพร้อม และทลายช่องว่าง” ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประกวดและมอบรางวัลแผนปฏิบัติการ “องค์กร 4G แห่งความสุข” วันที่ 18-19 และ 26 ธันวาคม 2564 จัดโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

Mahidol University
Institute for Population and Social Research

50

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
เปิดรับสมัครนักศึกษาใหม่ ในปีการศึกษา 2565
ตั้งแต่วันที่ - 25 มิถุนายน 2565

เนื้อหาหลักสูตรที่น่าสนใจ

การเกิดน้อย ครอบครัว

สังคมสูงอายุ ความเป็นเมือง

นโยบายทางสังคม

ทักษะการวิจัย LGBTQ+

หลักสูตรปริญญาเอก

- ▶ สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม (หลักสูตรไทย)
- ▶ สาขาวิชาประชากรศาสตร์ประยุกต์และการวิจัยทางสังคม (หลักสูตรนานาชาติ)

หลักสูตรปริญญาโท

- ▶ สาขาวิชาวิจัยประชากรและสังคม (หลักสูตรไทย)
- ▶ สาขาวิชาประชากรและสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ (หลักสูตรนานาชาติ)

“ทุกหลักสูตรมีทุนการศึกษา”
*โดยขึ้นอยู่กับเกณฑ์เงื่อนไขของคุณ

ดูรายละเอียดเพิ่มเติม :
<http://www.ipsr.mahidol.ac.th/Degree/index-th.htm>
สอบถามข้อมูล : 02-4410201 ถึง 4 ต่อ 303, 306, 308, 311

ประชากรทั่วโลก

นิพนธ์ ดาราวุฒิมาประกรณ์
niphon.dar@mahidol.edu

ทริปแห่งความโชคดี (ตอนที่ 2): สหสาธารณรัฐแทนซาเนีย

การเดินทางไปทวีปแอฟริกาครั้งนี้ นอกจากจะได้เก็บเกี่ยวความรู้และได้เครือข่ายการทำงานจากการเข้าร่วมประชุมวิชาการประจำปีของ INDEPTH NETWORK แล้ว ผมยังโชคดีได้นั่งรถเข้าไปเที่ยวในตัวเมือง ทำให้ได้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองหลวงเก่าที่มีชื่อว่า ดาร์เอสซาลาม (Dar es Salaam) ซึ่งปัจจุบันเมืองนี้ยังคงเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นเมืองท่าเรือชายฝั่งที่สำคัญที่สุดในการขนส่งสินค้าและส่งออกสินค้าไปยังประเทศอื่นๆ ในทวีปแอฟริกาตะวันออก เมืองนี้ผู้คนอาศัยอย่างหนาแน่น ผู้คนเดินขวักริ้วท่ามกลางการจราจรที่แออัด

ในระหว่างที่ผมนั่งในรถและมองไปรอบๆ สายตาผมก็สะดุดกับผู้ชายรูปร่างสูงใหญ่แต่งตัวสีลันสไลต์ เดินถือไม้ยาวๆ มีลักษณะคล้ายหอกอยู่ริมถนน รู้สึกดีใจและตื่นต่อนายอย่างบอกไม่ถูกที่ได้มีโอกาสเห็นชนเผ่ามาไซตัวจริงๆ ด้วยตาของตัวเอง แต่แอบสงสัยว่าทำไมชนเผ่ามาไซถึงมาเดินอยู่ในเมือง ทำไมไม่อยู่ในพื้นที่ที่มีทุ่งหญ้าป่าเขาเหมือนกับที่เคยเห็นในสารคดี หรือ นี่คงเป็นการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับวิถีชีวิตคนเมืองท่ามกลางป่าคอนกรีต แต่ในใจก็แอบคิดว่า ถ้ามีโอกาสก็อยากไปเห็นวิถีชีวิตของชาวมาไซที่อาศัยที่ใช้ชีวิตอยู่ตามธรรมชาติสักครั้ง

สหสาธารณรัฐแทนซาเนียเกิดจากการรวมตัวของ 2 สาธารณรัฐ คือ สาธารณรัฐแทนกันยิกา (Tanganyika) ครอบคลุมพื้นที่แผ่นดินใหญ่ของประเทศ และสาธารณรัฐแซนซิบาร์ (Zanzibar) ครอบคลุมพื้นที่หมู่เกาะต่างๆ ประเทศนี้มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวแบบซาฟารี (Safari) เดินป่าแคมป์กับภูเขาคิลิมันจาโร (Kilimanjaro) ภูเขาที่ยอดเขาสูงที่สุดในทวีปแอฟริกา หรือแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล เพราะมีหมู่เกาะต่างๆ มากมายที่ยังรอให้นักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกมาเยี่ยมชม

รูป: เตรียมพร้อมก่อนออกเดินทางไปสำรวจเมืองดาร์เอสซาลาม
ถ่ายภาพโดย: นิพนธ์ ดาราวุฒิมาประกรณ์

ความเครียดหลักไป.....ลองเลียนแบบชาวสิงคโปร์

ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน ปี 2564 ประเทศสิงคโปร์มีประชากรทั้งสิ้น 5.69 ล้านคน¹ พลเมืองของสิงคโปร์ประกอบด้วย 3 เชื้อชาติหลักๆ คือ จีน ร้อยละ 75.9 มาเลย์ ร้อยละ 15.0 อินเดีย ร้อยละ 7.5 และเชื้อชาติอื่นๆ ร้อยละ 1.6² สิงคโปร์ล้าหน้าด้านเทคโนโลยีสูงที่สุด การทำงานต้องแข่งขันสูง ต้องปรับตัวให้ทันต่อการใช้เทคโนโลยี แม้ว่าสวัสดิการภาครัฐอยู่ในระดับเหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แต่ปัญหาด้านความสุขภาพใจที่มีผลต่อสุขภาพจิตนั้นกลับมีสูง

จากรายงานการสำรวจสภาวะสุขภาพจิต ระหว่างปี 2016-2018 สัมภาษณ์ ประชากรตัวอย่าง รวม 6,126 ราย อายุ 18 ปี ขึ้นไป พบว่าร้อยละ 13.9 เคยมีภาวะเครียด กังวล รวมทั้งการดื่มสุราเพื่อลดความเครียด อย่างน้อย 1 ครั้ง ในช่วงชีวิต³ สำหรับการเข้าถึงบริการภาครัฐเพื่อรักษาอาการเครียดนั้น ยังไม่เป็นที่ยอมรับเพราะไม่ต้องการให้ผู้อื่นรู้ว่าตนมีปัญหาสุขภาพจิต โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เพราะจะถูกประเมินว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาในทางที่เหมาะสม ค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสิงคโปร์คือการแข่งขันด้านการศึกษา การมีหน้าที่การงานที่เหมาะสมกับระดับการศึกษา ดังนั้นการเข้าถึงบริการสุขภาพเมื่อมีปัญหาสุขภาพจิตในภาครัฐเพื่อการรักษาจึงไม่ใช่ทางเลือกที่น่าสนใจ เพราะไม่ต้องการให้ใครรู้ว่ากำลังมีภาวะเครียด ปัญหานี้ทำให้รัฐต้องหาวิธีการแก้ไขอย่างรอบคอบ

ภาคเอกชนออกตัวได้เร็วกว่าภาครัฐ เพราะประเมินความต้องการกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ มีสถานบริการภาคเอกชนเสนอทางเลือกสำหรับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้กลยุทธ์การตลาดที่จูงใจ เช่น ค่าใช้จ่าย ความเป็นส่วนตัว กิจกรรมที่สนุกสนานมีให้เลือกได้ตามอายุ เพศ รายได้ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีทางเลือกมากขึ้น สามารถหาข้อมูลได้จากสื่อสังคม

ตัวอย่างของภาคธุรกิจเอกชนในสิงคโปร์ ที่เสนอกิจกรรมคลายเครียด ดังนี้

ทบไม่ยั้ง

เลือกทบทำลายทุกอย่างที่สถานบริการจัดเตรียมไว้ในห้องระบายเครียด ราคาเริ่มต้นที่ 950 บาท ต่อ 30 นาที ผู้ใช้บริการจองคิวได้ทางออนไลน์หรือแวะไปใช้บริการได้ทุกเวลา

ที่มา: <https://www.klook.com/en-SG/activity/48638-the-fragment-room-rage-room-experience-in-singapore/> สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2565

เหวี่ยงขวานคลายเครียด

บริการประเภทนี้คือการเหวี่ยงขวานใส่ภาพจำลองผู้ที่ตนเกลียดชัง หรือภาพอะไรก็ได้ที่เป็นสาเหตุของความเครียด ค่าบริการ 750 บาท ต่อชั่วโมง บริการประเภทนี้เป็นที่สนใจสำหรับเยาวชนชายที่มักชวนเพื่อนๆ ไปร่วมสนุกด้วย

พ่นหรือขว้างปาสีบนกำแพง

ที่มา: <https://girlstyle.com.sg/article/45752/5-places-to-vent-your-frustrations-in-singapore> สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2565

บริการประเภทนี้มีแผนคลับส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงวัยรุ่น เพราะสนุกกับการละเลยสีบนพื้นที่ที่ถูกจัดเตรียมไว้ให้เลือกอย่างหลากหลาย หรืออาจเลือกไปที่ห้องสำหรับพ่นหรือทาสีใส่กำแพงหรือผืนผ้าใบที่เจ้าของสถานที่จัดเตรียมไว้ แบบไม่ต้องยังมือ ค่าบริการประมาณ 850 บาท ต่อชั่วโมง กิจกรรมนี้คงคล้ายภาพวาดศิลปะคนเดียวไร้เวทีบ้านเราที่ชอบพ่นสีตามกำแพงในที่สาธารณะ ต่างกันตรงที่ไม่ต้องเสียค่าบริการเท่านั้นเอง แต่ต้องแอบทำเพราะอาจถูกตำรวจรวบตัวฐานทำลาย หรือทำให้สถานที่สาธารณะสกปรก

ยิงปืนเป่าล่อ

การระบายความเครียดวิธีนี้ คือใช้สนามยิงปืนที่มีเป้าเป็นนกพิราบบินจากดินเหนียว รวมทั้งมีการสร้างสิ่งแวดล้อมให้ผู้ใช้บริการรู้สึกเหมือนการเที่ยวปาลาส์ตัวเพื่อเพิ่มความสนุกสนานจนหายเครียด อัตราค่าบริการ 3,500 บาท ต่อครั้ง โดยมีค่าธรรมเนียมการฝึกใช้ปืน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีก 5,500 บาท (จ่ายครั้งเดียว) มีส่วนลดพิเศษสำหรับผู้สมัครเป็นสมาชิกรายปีจ่ายครั้งเดียว 25,000 บาท กรณีที่มาใช้บริการอย่างต่อเนื่องติดต่อกัน 3 เดือน

สวนสนุกกลางแจ้ง

มีกิจกรรมออกกำลังกายเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ให้เลือกตามความสนใจและเหมาะกับเพศและวัย เช่น การวิ่งบนพื้นล้อเลื่อนกระโดดสูง โหนบาร์เดี่ยว บาร์คู่ กิจกรรมออกกำลังกายทุกประเภท มีอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุครบ เช่น เบาะยางซับลมกันกระแทก การออกกำลังกายดังกล่าวช่วยกระตุ้นการทำงานของหัวใจ ช่วยระบบการหายใจ ช่วยให้ผ่อนคลาย มีราคาให้เลือกเริ่มต้นที่ 7,475 บาท

น่าสนใจทุกวิธีคลายเครียดเพราะไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ยกเว้นค่าใช้จ่ายถ้าเครียดบ่อยเกินไป

¹ ประกอบด้วย พลเมืองของสิงคโปร์ (citizen) 3.5 ล้าน กลุ่มอยู่อาศัยถาวร (permanent residents) 0.5 ล้าน และกลุ่มอยู่อาศัยหรือทำงานในสิงคโปร์น้อยกว่า 183 วันในปีภาษี (tax year) 1.6 ล้านคน

² Population in Brief (2020). A joint publication by National Population and Talent Division, Strategy Group, Prime Minister's Office Singapore Department of Statistics Ministry of Home Affairs Immigration & Checkpoints Authority Ministry of Manpower, September 2020.

³ Subramaniam M et al (2019). Tracking the mental health of a nation: prevalence and correlates of mental disorders in the second Singapore mental health study. Epidemiology and Psychiatric Sciences, 29, E29. doi: 10.1017/S2045796019000179.

คนทำงานเจนแซด (Gen Z) คาดหวังอะไรในที่ทำงาน

Generation Z (Gen Z) เป็นกลุ่มประชากรรุ่นน้องกลุ่มล่าสุดที่กำลังจบการศึกษา และก้าวเข้าสู่ภาคการทำงานคนกลุ่มนี้เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2539-2553¹ ปัจจุบันมีอายุ 12-26 ปี คิดเป็นจำนวนประชากรทั้งสิ้น 12,582,771 คน² ถ้าพิจารณาสัดส่วนเฉพาะกลุ่มที่เข้าทำงานแล้ว พบว่า Gen Z ยังเป็นส่วนน้อยในที่ทำงาน แต่ในอีกเพียง 3 ปีข้างหน้า คนกลุ่มนี้จะกลายเป็นประชากรร้อยละ 14.7 ของกำลังแรงงานในประเทศไทย ที่จะไม่สำคัญเพียงเพราะปริมาณ แต่เขาจะมีความสำคัญมากด้วยศักยภาพของเขา เพราะน้องคนเล็กในที่ทำงานกลุ่มนี้มีศักยภาพการทำงานสูง มีระดับการศึกษาสูง คำนึงกับเทคโนโลยี และมีทักษะในการปรับตัวที่ดี

น้องๆ Gen Z กำลังจะเข้าไปร่วมงานกับคนในองค์กร ซึ่งนายจ้างที่ชาญฉลาดในหลายๆ แห่งก็กำลังคิดค้นกลยุทธ์ และเตรียมปรับตัวบนธรรมองค์กร ให้สามารถดึงดูดและรักษาน้องๆ ให้คงอยู่ และทำงานร่วมกับทุกคนให้ได้

โครงการ 4G มีสุข: เข้าใจ เตรียมพร้อม และทลายช่องว่าง ได้เก็บข้อมูลคนทำงาน 4 รุ่นประชากร ประกอบด้วย Baby Boomer, Gen X, Gen Y และ Gen Z จำนวน 433 คน ในช่วงเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน 2564 ในประเด็นด้านมุมมองและความคาดหวังในการทำงาน และพบว่า สิ่งที่คนทำงาน Gen Z ต้องการและคาดหวังจากองค์กร มีดังนี้

1) ความมั่นคงทางการเงิน

ใครๆ ก็คาดหวังค่าตอบแทนเมื่อมาทำงานทั้งนั้น รวมถึงคนทำงาน Gen Z ที่จะต้องตั้งหลักในชีวิตเพื่อสร้างฐานะ สร้างความมั่นคงให้กับตนเอง เรื่องค่าตอบแทน และความมั่นคงทางการเงิน จึงเป็นเรื่องสำคัญของคนรุ่นนี้ ดังนั้น ร้อยละ 71.8 ของคนทำงานรุ่นนี้ จึงรายงานถึงความร่ำรวย และความมั่นคงทางการเงิน เป็นเป้าหมายสำคัญในการทำงาน ซึ่งคนที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเงินของกลุ่ม Gen Z มีสัดส่วนที่สูงกว่าคนทำงานรุ่นอื่นๆ

2) การได้ทำงานที่รัก

หนึ่งในสี่ (ร้อยละ 24.4) ของคนทำงาน Gen Z มองว่าการได้ทำงานที่รักเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดในการทำงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับรุ่นพี่กลุ่ม Gen X ซึ่งเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญกับการทำงานที่รักเช่นกัน (ร้อยละ 27.1)

3) การได้ทำงานที่สร้างสมดุลให้กับชีวิต

ร้อยละ 3.8 ของคนทำงาน Gen Z มองว่าการได้ทำงานที่สร้างสมดุลให้กับชีวิตเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดในการทำงาน ถึงแม้ว่าสัดส่วน Gen Z ที่เลือกเป้าหมายนี้ จะต่ำกว่ากลุ่มรุ่นประชากรอื่น แต่คนทำงาน Gen Z มีความชัดเจนในเป้าหมายของตนเองมาก การได้ทำงานที่สร้างสมดุลให้กับชีวิตถูกเลือกเป็นหนึ่งในสามเป้าหมายของการทำงานของคนกลุ่มนี้ ในขณะที่รุ่นประชากรอื่นมีความหลากหลายมากกว่าในการเลือกเป้าหมายการทำงาน

เป้าหมาย	Z	Y	X	BB
มั่นคงทางการเงิน	71.8%	64.6%	46.5%	59.4%
ทำงานที่รัก	24.4%	17.4%	27.1%	18.8%
สร้างสมดุลชีวิต	3.8%	14.3%	19.4%	17.2%
ทำงานท้าทาย	-	1.9%	4.7%	1.6%
สร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวม	-	1.2%	2.3%	1.6%
ผู้เชี่ยวชาญในงาน	-	0.6%	-	1.6%
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

เป้าหมายสำคัญในการทำงานจำแนกตามรุ่นประชากร (n=433)

ผลสำรวจยังชี้ให้เห็นว่า หากเลือกได้คนทำงาน Gen Z อยากร่วมงานกับองค์กรที่มีคุณลักษณะคือ มีความมั่นคงในองค์กร ให้เงินเดือนสูง เปิดโอกาสให้คนทำงานได้แสดงความสามารถ และให้โอกาสทุกคนในการเติบโตก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คนทำงานรุ่นนี้ไม่ได้มุ่งหวังที่จะมากอบโกยรายได้กลับบ้านไปเท่านั้น แต่เขามุ่งหวังที่จะโตไปกับองค์กร และมั่นคงไปกับองค์กรร่วมด้วย

คุณลักษณะองค์กรที่คนทำงาน Gen Z อยากร่วมงานด้วย (n=433)

¹ Montana, P. J., & Petit, F. (2008). Motivating Generation X and Y on the job and preparing Z. Global Journal of Business Research, 2(2), 139-148.

² คำนวณจากตัวเลขประชากรของสำนักทะเบียนราษฎร <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statPMOC/#/>

ผู้ลี้ภัยในเมือง กับความคุ้มครองในสังคมไทย

“ผู้ลี้ภัย (Refugee)” หมายถึงบุคคลที่จำเป็นต้องอพยพไปยังประเทศอื่น มีสาเหตุจากความขัดแย้งทางการเมือง ศาสนา เชื้อชาติ ลัทธิศาสนา กลุ่มทางสังคม โดยผู้ลี้ภัยส่วนมากไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางเนื่องจากความหวาดกลัวต่อการถูกจับกุมหรือการถูกคุกคามต่อชีวิต¹ ผู้ลี้ภัยในประเทศไทยแบ่งเป็นสองกลุ่ม

กลุ่มแรกคือ “ผู้ลี้ภัย” อาศัยอยู่ในที่พักพิงชั่วคราวหรือค่ายผู้ลี้ภัยที่รัฐบาลไทยจัดหาให้ และมีสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR)² ดูแลเรื่องการอุปโภค-บริโภค การศึกษา และการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ลี้ภัยใน 9 ค่าย ผู้ลี้ภัยชายแดนไทย-เมียนมา 91,363 คน³ มาจากประเทศเมียนมา ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงแดงและพม่า บางคนเข้ามาตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 หลังจากเกิดความขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมา ผู้ลี้ภัยไม่ได้รับอนุญาตให้เดินทางออกจากค่ายผู้ลี้ภัย และไม่สามารถทำงาน

กลุ่มที่สองคือ “ผู้ลี้ภัยในเมือง (Urban refugee)” เดินทางคนเดียวหรือกับครอบครัว หาทำพิงในเขตเมืองด้วยตนเอง ตั้งใจเข้ามาขอสถานะ “ผู้ขอลี้ภัย (Asylum seeker)” เพื่อไปตั้งรกรากในประเทศที่สาม โดยมี UNHCR ช่วยดำเนินการ ขณะนี้มีผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยในเมือง จำนวน 5,155 คน จากประมาณ 40 ประเทศ ที่อาศัยในกรุงเทพมหานครและเขตเมืองโดยรอบ⁴

ประเทศไทยไม่ได้ลงนามเป็นภาคีสมาชิกกับอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสาร พ.ศ. 2510 อีกทั้งยังไม่มีกรอบกฎหมายระดับชาติสำหรับการคุ้มครองเฉพาะสำหรับ “ผู้ลี้ภัย” ดังนั้นผู้ลี้ภัยจึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายคนเข้าเมือง เช่นเดียวกับชาวต่างชาติอื่นๆ นอกจากนี้เอกสารรับรองสถานะผู้ลี้ภัยที่ออกโดย UNHCR นั้นไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐไทย ส่งผลให้ผู้ลี้ภัยที่เข้าเมืองไม่ถูกกฎหมาย หรือทำงานโดยไม่

ใบอนุญาตทำงาน มีความเสี่ยงที่จะถูกจับกุม กักกัน และถูกส่งกลับไปยังประเทศต้นทาง

ข้อมูลเบื้องต้นจากการวิจัยเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยในเมือง⁵ ทำการสัมภาษณ์ระดับลึกจาก ผู้ลี้ภัยในเมืองที่มาจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา อาศัยในกรุงเทพฯและเขตเมืองของจังหวัดปริมณฑล พบว่าเกือบทั้งหมดหนีมาจากการถูกจับกุมหรือถูกคุกคามต่อชีวิตโดยรัฐบาล ส่วนหนึ่งไม่สามารถนำเอกสารแสดงตนหรือพาสปอร์ตติดตัวมา ในขณะที่มีบางส่วนที่เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายแต่กลายเป็นผิดกฎหมายเพราะอายุเกินอายุวีซ่าเนื่องจากกระบวนการอนุมัติสถานะผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยนั้นต้องใช้เวลา โดยเฉพาะช่วง 2 ปีที่ผ่านมาที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีผู้ลี้ภัยในเมืองบางคนรอผลตอบรับจากประเทศที่สาม นานกว่า 10 ปี

ถึงแม้ว่า ผู้ลี้ภัยในเมืองที่ได้รับการรับรองสถานะผู้ลี้ภัยจาก UNHCR จะได้รับเงินช่วยเหลือด้านที่พัก และทราบว่าไม่มีสิทธิทำงานในประเทศไทย แต่ผู้ลี้ภัยในเมืองก็จำเป็นต้องหางานทำ เพราะเงินช่วยเหลือหรือเงินเก็บที่มีนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ การศึกษานี้พบว่าผู้ขอลี้ภัยเกือบทุกคนมีประสบการณ์ถูกตำรวจเรียกตรวจหรือถูกจับกุม นอกจากนี้ยังมีประเด็นการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข และการศึกษาของเด็กที่มีปัญหาในด้านค่าใช้จ่าย และการสื่อสารในโรงเรียน

ขณะนี้ รัฐบาลไทยกำลังจัดทำกลไกคุ้มครองระดับชาติ และการบริหารจัดการผู้ลี้ภัย โดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ UNHCR และพันธมิตร ซึ่งคาดว่าผู้ลี้ภัยจะได้รับการดูแลและคุ้มครอง ที่สอดคล้องกับ “หลักมนุษยธรรมและการดูแลกลุ่มผู้เข้าเมืองอย่างผิดปกติที่หลากหลาย” ตามข้อตกลงโลกว่าด้วย “การโยกย้ายถิ่นฐาน ที่ปลอดภัย เป็นระเบียบ และปกติ” (Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration-GCM) เช่น ไม่ให้ถูกบังคับส่งกลับ และไม่ให้มีการจับกุมและควบคุมตัวโดยพลการ

รูป: ผู้อพยพในเมือง: แม้เป็นการรอคอยที่ไร้พลังและสิ้นหวังจากขอกหลบของสังคม ขอเพียงโอกาสในชีวิตอีกครั้ง

ที่มา: จับภาพนิ่ง: มาจาก <https://vimeo.com/173200530> สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2565

¹ <https://www.unhcr.org/th/the-1951-refugee-convention> สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2565

² UNHCR มีหน้าที่ ให้ความคุ้มครอง และหาทางออกที่ยั่งยืนแก่ผู้ลี้ภัยมีหลักการ “ไม่ผลักดันกลับ” ไปยังประเทศที่ผู้ลี้ภัยต้องเผชิญกับภัยร้ายแรงต่อชีวิตหรืออิสรภาพ

³ https://www.unhcr.org/th/wp-content/uploads/sites/91/2022/03/Thailand_Myanmar_Border_Refugee_Population_Overview_February2022.pdf สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2565

⁴ https://www.unhcr.org/th/wp-content/uploads/sites/91/2022/01/DRAFT_MCO-Factsheet_31-December-2021-4.pdf สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2565

⁵ โครงการ “The Transitional Lives of Bangkok’s Urban Refugees” ดำเนินงานโดยนักวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย เก็บข้อมูลระหว่าง ตุลาคม-ธันวาคม 2564

ขึ้นปีใหม่ไทยในเดือนเมษายน

ถ้าไม่นับอากาศที่ร้อนและพื้นดินที่ดูเหมือนจะแห้งแล้งที่สุด เมษายนก็นับเป็นเดือนที่มีความหมายและสำคัญมากอยู่ในลำดับต้นๆ เมื่อเทียบกับเดือนอื่นๆ ในแต่ละปี

เดือนเมษายนมีวันจักรี วันสงกรานต์ วันครอบครัว และวันผู้สูงอายุ

โดยเฉพาะวันสงกรานต์ ซึ่งตรงกับวันที่ 13-15 เมษายนที่เราถือกันว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามประเพณีไทย ปีไทยนับตามปีนักษัตรเป็นรอบ 12 ปี เราต้องจำกันมาตั้งแต่เด็ก ชวดหนู หนู วัว ชาลเสือ เกาะกระต่าย มะโรงงูใหญ่ มะเส็งงูเล็ก มะเมียม้า มะแมแพะ ระกาไก่ วอกลิง จอสนัข กุนสุกร (เดี๋ยวนี้เด็กรุ่นใหม่คงไม่ต้องจำปีชื้อสัตว์เหล่านี้กันแล้ว)

อย่างปี 2565 นี้เดือนมกราคมไปจนถึงวันสงกรานต์ (14 เมษายน) ก็จะเป็นปีฉลู (วัว) พอมีการเคลื่อนย้ายจักรราศีจากราศีมีนไปเป็นราศีเมษ ก็จะ “ลาทีปีฉลู” “แล้วก็ขึ้นปีใหม่” “สวัสดีปีใหม่” กัน จากนั้นเราก็อยู่กับปีชาลงไปจนถึงวันสงกรานต์กลางเดือนเมษายนปี 2566

การนับปีนักษัตรตามประเพณีไทยที่ทับซ้อนกับศักราชนับตามสากลนิยมทำให้เกิดความสับสนอยู่บ้าง เรามักจะเหมารวมเรียกปีสากลตั้งแต่ 1 มกราคมจนถึง 31 ธันวาคมเป็นปีนักษัตรปีเดียว เช่นเรียกปี 2565 ทั้งปีว่าเป็นปีชาล ทั้งๆ ที่ปีนี้ปีฉลูรวมอยู่ด้วยนานถึง 3 เดือนครึ่ง

ผมขอยกกรณีของผมเป็นตัวอย่าง ผมเกิดต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2491 จึงควรนับว่าผมเกิดปลายปีกุน เพราะเกิดก่อนวันสงกรานต์ที่จะเปลี่ยนจักรราศีจากปีกุนเป็นปีชวด แต่พอบอกใครๆ ว่าผมเกิด พ.ศ. 2491 หลายคนก็จะบอกทันทีว่า “อ้อ...เป็นคนปีชวด” (ซึ่งก็ดีเหมือนกันทำให้เรามีอายุน้อยไปอีกปีหนึ่ง)

วันที่ 1 เมษายนตั้งต้นปีใหม่

เรื่องการนับวันขึ้นปีใหม่ของคนไทยน่าจะเป็นเรื่องยาว ในที่นี้ผมจะขอคุยเรื่องนี้อย่างคร่าวๆ ก่อนก็แล้วกันนะครับ

วาดภาพโดย: ปราโมทย์ ประสาทกุล

ในอดีตเราใช้ปฏิทินจันทรคติ ถือเอาแรม 1 ค่ำ เดือนอ้ายเป็นวันขึ้นปีใหม่ ดังนั้นวันสุดท้ายของปีเก่า ในสมัยก่อนก็จะ เป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 นิกภาพวันเพ็ญเดือนสิบสองออก ณะรับพระจันทร์เต็มดวง ค่ำคืนนั้นน้ำจะนองเต็มตลิ่ง ส่วน “เราทั้งหลายชายหญิงสนุกกันจริง” แล้วชวนกันไปลอยกระทง หรือไม่ว่าอย่างนั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่งนะครับ

เราเริ่มใช้ปฏิทินสุริยคติแบบสากลตามปฏิทินเกรกอเรียนใน สมัยรัชกาลที่ 5 ตั้งแต่ปี 2432 โดยถือเอาวันที่ 1 เมษายนเป็น วันขึ้นปีใหม่ และใช้รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) จนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีกฎหมายให้เปลี่ยนมาใช้พุทธศักราช (พ.ศ.) ตั้งแต่ปี 2454 และให้ถือเอาวันที่ 1 เมษายนเป็นวันขึ้นปีใหม่เรื่อยมา

รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีมติให้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จาก 1 เมษายนมาเป็นวันที่ 1 มกราคม ตามสากลนิยมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี 2484 เป็นต้นไป ดังนั้นปี 2483 จึงมีเพียง 9 เดือน คือตั้งแต่ 1 เมษายน-31 ธันวาคม 2484

พูดถึงวันขึ้นปีใหม่ก่อนปี 2484 แล้ว ผมก็คิดถึงคุณพิชัย วาสนาส่ง เมื่อครั้งผมเป็นกรรมการสมาคมวางแผนครอบครัว แห่งประเทศไทย (สวท.) อยู่กับท่าน พอถึงวันงาน “อ่าลาปีเก่า ต้อนรับปีใหม่” คุณพิชัยจะร้องเพลง “เกลิงศก” (เวอร์ชันเดิม คำร้อง: ชูณวิจิตรมาตรา ทำนอง: พระเจนดุริยางค์) ให้พวกเรา ได้ฟังกันซัดๆ ด้วยเสียงก้องดังกังวานอันเป็นเอกลักษณ์

“วันที่หนึ่ง เมษายน ตั้งต้นปีใหม่ แสงตะวัน พราวพราย สีสว่าง แจ่มจ้า เสียงระฆัง ห่างแหงก้อง ร้องทักทายมา ไตรรงค์ว่า ระเริง ปลิว พริ้วเล่นลม (สร้อย) ยิ้มเกียดยิ้มเกียดยิ้ม ยิ้มแย้มแจ่มใส สุขสราญบานใจขอให้สวัสดิ (ซ้ำ) มองทางไหน ทั้งชีวิต มีจิตใจ ทั้งนั้น ต้อนรับวัน ปีใหม่เริ่ม ประเดิมปฐม มาเถิดหนา พวกเรา มา ปลออยอารมณ์ มาชื่นชม ยินดี ปีใหม่แล้ว (สร้อย) สิ่งใดแล้ว ให้แล้วไป ไม่ต้องนำพา สิ่งผิดมาให้ภัย ให้ใจผ่องแผ้ว สิ่งร้ายราน ประสานใหม่ ให้หายเป็นแนว สิ่งสอດแล้ว มา สอดคล้อง ให้ต้องตามกัน (สร้อย) มาจับมือ แสดงยินดี ในวันปี ใหม่ มาทำใจ ให้ชื่นบาน ร่วมสมานฉันท์ มาเล่นหัว ให้เบิกบาน สาราญใจครัน มารับขวัญ ปีใหม่ไทย อวยชัยไชโย

เดี๋ยวนี้ เราจะได้ยินเพลง “เกลิงศก” (เวอร์ชันใหม่ คำร้อง และทำนอง: สุนทราภรณ์) ในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี

“วันนี้วันดีปีใหม่ ท้องฟ้าแจ่มใสหัวใจสุขสันต์ ยิ้มให้กันในวันปีใหม่ ไกรรเศื่องเรื่องใดจงยกยให้กัน หมดล้นกันที่ปีเก่า เรื่องทุกข์เรื่องเศร้าอย่าเขลาคิดมัน ตั้งต้นชีวิตกันใหม่ ให้มันสดใสสุขใหม่ทั่วกัน..... ฯลฯ”

ย้อนกลับมาถึงเดือนเมษายนกันอีกครั้ง

วันตรุษสงกรานต์ในเดือนเมษายนเป็นประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ชาวไทย ลาว พม่า เขมร งานวันสงกรานต์จะจัดขึ้นเป็นเวลาหลายวันต่อเนื่องกันในช่วงเวลากลางเดือนเมษายน บรรยากาศงานสงกรานต์ของไทยบรรยายไว้ในเพลงสุนทราภรณ์จนเห็นภาพได้ชัดเจน

“วันนี้เป็นวันสงกรานต์ หนุ่มสาวชาวบ้านเบิกบานจิตใจ
จริงเอย ตอนเช้าทำบุญ ทำบุญตักบาตร ทำบุญร่วมชาติตักบาตร
ร่วมขันกันเอย เข้าวัดแต่งตัว แต่งตัวสวยสะ ไปสรงน้ำพระ
ณ วันสงกรานต์กันเอย ตอนบ่ายเราเรึงกีฬา เล่นมอญซ่อนผ้า
เล่นสะบ้ากันเอย ทำบุญทำทานสนุกสนานกันแล้ว ขอเชิญ
น้องแก้วร่วมกันเอย”

กิจกรรมหลักของคนไทยในวันสงกรานต์ในอดีต คือการไปทำบุญที่วัด ฟังพระสวด เลี้ยงพระ แล้วก็มีการสรงน้ำพระพระในที่นี่เป็นได้ทั้งพระสงฆ์และพระพุทธรูป เดิมนั้นคนในเมืองไม่สะดวกที่จะไปทำบุญและสรงน้ำพระที่วัด จึงเปลี่ยนมาใช้วิธีสรงน้ำพระพุทธรูปที่บ้าน หรือที่ทำงาน หรือแม้กระทั่งตามห้างสรรพสินค้าบางแห่งก็จัดให้มีพระพุทธรูปตั้งไว้บริการ

ผมจำได้ว่าเคยตามแม่ไปวัดในวันสงกรานต์เมื่อยังเป็นเด็กตัวน้อยๆ ไปนั่งฟังพระสวดและได้มีประสบการณ์เอาน้ำโปรดมือพระสงฆ์ เดิมนั้นพอถึงวันสงกรานต์ก็ได้แต่เอาพระพุทธรูปองค์เล็กๆ หรือลูกหวดมาเล่นน้ำต่างๆ มาเช็ดขัดทำความสะอาดเป็นงานประจำปี

ปัจจุบันกิจกรรมหลักในวันสงกรานต์อีกอย่างหนึ่งที่ขาดเสียมิได้คือการเล่นสาดน้ำกัน ถ้าไม่นับรวมการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ซึ่งจัดกันในบางครอบครัว และในสถานที่ทำงานหลายแห่งแล้ว ในช่วงเวลา 10-20 ปีที่ผ่านมาคนมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ตั้งแต่ปี 2563) การเล่นสาดน้ำของคนไทยในเทศกาลตรุษสงกรานต์ได้กลายเป็นมหรหรรษ์ที่ยิ่งใหญ่ที่ตื่นตาตื่นใจที่ผู้คนตั้งตารอคอย

การเล่นสาดน้ำที่ถนนข้าวสาร บางลำภู สนุกสนานมีชีวิตชีวาจนกลายเป็นงานมหรหรรษ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เข้ามาร่วมฉลองวันสงกรานต์ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ชื่อ “ถนนข้าวสาร” โด่งดังไปทั่วโลกในเรื่องการเล่นสาดน้ำในวันสงกรานต์ จังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทยก็สร้างประเพณีสาดน้ำที่ยิ่งใหญ่ในถนน “ข้าว” สารพัดชนิด เช่น ถนนข้าวปุ้น ข้าวหลาม ข้าวเหนียว ข้าวยา ข้าวฮาง ข้าวหอมมะลิ

การเล่นสาดน้ำในเขตเมือง ชานเมือง และหมู่บ้านชนบทเป็นไปอย่างสนุกสนานคึกคักกันมากในระยะหลังๆ นี้ (ก่อนโควิด-19) ในอดีตวันสงกรานต์ที่อยู่ในเดือนเมษายนซึ่งเป็นฤดูแล้ง บางพื้นที่ต้องประสพภาวะขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ในช่วงเดือนนี้ ในระยะหลังการประปาส่วนภูมิภาคได้จัดสรรน้ำไปยังพื้นที่ต่างๆ เกือบทั่วประเทศ ทำให้คนไทยมีน้ำให้เล่นสาดกันอย่างสนุกสนาน เราคงเคยเห็นภาพเด็กๆ วัยรุ่น และหนุ่มสาวใช้รถกระบะเป็นพาหนะ บรรทุกถังน้ำ พร้อมอาวุธครบมือ (เป็นฉีดน้ำ ชัน ถัง) ขับตระเวนฉีดและสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน

พวกที่ไม่มีพาหนะที่จะขับตระเวนไปเล่นสาดน้ำตามที่ต่างๆ ก็ใช้วิธีตั้งฐานที่มั่นคอยตักสาดรถที่ผ่านไปผ่านมา ผมเคยโดนสาด

น้ำด้วยยุทธวิธีนี้มาบ่อยๆ ต้องใช้กลวิธีป้องกันด้วยการทำใจโดยคิดเสียว่า เด็กๆ เขาช่วยล้างรถให้เราในวันสงกรานต์

วันขึ้นปีใหม่ไทยในสถานการณ์โควิด-19

ก่อนปี 2563 ที่โควิด-19 เริ่มแพร่ระบาดหนัก เมื่อใกล้ถึงวันสงกรานต์ในแต่ละปี คนกรุงอย่างพวกเราก็มักจะถามกันว่า “สงกรานต์นี้จะไปเที่ยวไหน”

เทศกาลสงกรานต์จะมีวันหยุดยาว ปกติจะมีวันหยุดนานเป็นอาทิตย์ ผู้คนในเมืองจะถือโอกาสเดินทางท่องเที่ยวกัน คนที่มีเงินก็จะไปเที่ยวต่างประเทศ หรือไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่ติดอันดับคนต่างจังหวัดที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ และตามหัวเมืองอื่นก็จะเดินทางกลับไปถิ่นฐานบ้านเดิมของตน

กรุงเทพมหานครในช่วงสงกรานต์จึงว่างลงอย่างเห็นได้ชัด การจราจรคล่องตัว จะไปไหนมาไหนก็สะดวกสบาย ผู้คนไม่แออัด ยัดเยียดกันเหมือนอย่างในช่วงเวลาปกติ ผมจึงตอบคำถามว่า “สงกรานต์นี้จะไปเที่ยวไหน” ในเกือบทุกปีว่า “สงกรานต์นี้ผมจะไปเที่ยวกรุงเทพฯ” ผมขอยืนยันว่า กรุงเทพฯ ในช่วงสงกรานต์น่าอยู่น่าเที่ยวจริงๆ

ตั้งแต่ปี 2563 เมื่อโควิด-19 แพร่ระบาดหนักไปทั่วโลก พิษของเชื้อไวรัสสายนี้ทำให้ธุรกิจต่างๆ ต้องปิดกิจการลง ผู้คนต้องตกงานเป็นจำนวนมาก คนที่มาจากต่างจังหวัดต้องกลับไปถิ่นเดิมของตนโดยไม่ต้องรอวันสงกรานต์ ปี 2563 ผ่านไปแล้ว ปี 2564 ผ่านไปแล้ว โควิด-โอไมครอน สายพันธุ์ใหม่ยังระบดไม่เลิก พวกที่หนีโควิดกลับไปอยู่ต่างจังหวัดจำนวนมากยังคืนกลับกรุงเทพฯ ไม่ได้ เพราะไม่มีงานรองรับ อย่างไรก็ตาม โควิด-19 ก็มีมุมบวก คนที่เคยใช้ชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่จำนวนหนึ่งได้ประสบการณ์ ความรู้ และเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ กลับไปสร้างอาชีพการงานในถิ่นเกิดของตน หลายคนประสบความสำเร็จอย่างน่าชื่นชม

ปีฉลู “วัว” หรือ ปี “โค” ได้จากพวกเราไปแล้ว พร้อมๆ กับ “โควิด”

สวัสดีปีเสือดาว

เสียงสะท้อนจากผู้อ่าน

จิรวรรณ หงษ์ทอง
jeerawan.hot@mahidol.ac.th

ดิฉันและครอบครัวซึ่งมีทั้งหมด 5 คน ชอบอ่านจดหมายข่าวกันทั้งบ้าน เพราะให้ความรู้ แรงคิดและมุมมองของสังคมที่ดีมาก สามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ขอขอบพระคุณทีมงานผู้จัดทำจดหมายข่าวทุกท่าน ขอให้มีความสุขแข็งแรง แคล้วคลาดจาก Covid-19

สุภาวดี ภูพิทยากร (ข้าราชการครูบ้านนา)

กระผมเป็นสมาชิกในจำนวน 500 ท่าน ที่ได้รับแบบฉบับพิมพ์ที่ถือว่ามีเสน่ห์ และเป็นผลดีต่อสมาชิกผู้ส่งวัย เห็นที่ไรต้องหยิบจับขึ้นมาอ่าน จดหมายข่าว มีการนำเสนอในแต่ละคอลัมน์มีความสดใหม่ทันต่อโลกปัจจุบัน ขอแสดงความชื่นชมและยินดีกับคณะกรรมการผู้ทำงานจดหมายข่าวทุกท่านให้มีความสุข ความเจริญในหน้าที่การงานไปตลอดปี 2565

ไพบุลย์ ธีระเรืองรัตน์ (สมาชิกพันธุ์แห่งจดหมายข่าว)

ถูกใจประชากรและการพัฒนาภาคใต้ ติดตามกันมาหลายสิบปีแล้วค่ะ
ภาวนา พัฒนศรี (ข้าราชการบ้านนา)

แรด

คำว่า “แรด” จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 มี 3 ความหมายคือ ความหมายแรกเป็นคำนามหมายถึง “ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ในวงศ์ Rhinocerotidae เป็นสัตว์กีบคี่ ขนาดใหญ่แต่ละขามี 3 นิ้ว ขาล้น ตาเล็ก สายตาไม่ดี หูตั้ง ประสาทรับฟังเสียงและดมกลิ่นดีมาก หงษ์หนา มีทั้งชนิด นอเดียวและ 2 นอ กินพืช มักนอนในปลัก ในประเทศไทยมี 2 ชนิด ชนิดที่มีนอเดียว เรียกว่า แรดนอเดียวหรือแรดขาว (*Rhinoceros sondaicus* Desmarest) และชนิดที่มี 2 นอ เรียกว่า กระซู่ [*Dicerorhinus sumatrensis* (Fischer)]”

ความหมายที่ 2 เป็นคำนามหมายถึง “ชื่อปลาน้ำจืดชนิด *Osphronemus gouramy* Lacepede ในวงศ์ Osphronemidae ลำตัวแบน ข้างหนา ปากเขี้ยว ปลาครีบท้องย่นยาวเป็นเส้น มีลายแถบสีเข้มพาดขวางลำตัวเห็นได้ชัด โดยเฉพาะปลาน้ำจืดเล็ก ปลาตัวผู้ขนาดใหญ่มีโหนกที่สันหัวคล้ายนอและมีสีส้ม พื้นลำตัว และครีบท้องน้ำตาล ขนาดยาวได้ถึง 70 เซนติเมตร”

ส่วนความหมายที่ 3 เป็นคำกริยาหมายถึง “ตัดจริด”

สำหรับบทความนี้จะกล่าวถึง “แรด” ในความหมายแรก คือ สัตว์บกอันเป็นสัตว์สงวน ที่อยู่ในบัญชีสัตว์ป่าสงวน ในประเทศไทย และปกป้องภายใต้อนุสัญญากรุงวอชิงตัน (Washington Convention) หรือไซเตส (Cites: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)

แรดเป็นสัตว์โบราณที่อาศัยอยู่บนโลกหลายพันปีมาแล้ว ดังจะเห็นได้จากภาพวาดฝูงแรดในผนังถ้ำ Chauvet cave ประเทศฝรั่งเศส เมื่อ 30,000-32,000 ปีก่อน (ดูรูป) แรดเคยมีอยู่เกือบ 100 ชนิด แต่ปัจจุบันเหลือเพียง 5 ชนิดคือ แรดขาว (White rhinoceros) แรดดำ (Black rhinoceros) แรดอินเดีย (Indian rhinoceros) แรดชวา (Javan rhinoceros) และกระซู่ หรือแรดสุมาตรา (Sumatran rhinoceros) โดยแรด 2 ชนิด แรกอาศัยอยู่ในแอฟริกา และอีก 3 ชนิดหลังอาศัยอยู่ในเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แรดเป็นสัตว์บกที่ใหญ่เป็นที่สองรองจากช้าง แรดที่ใหญ่ที่สุดคือแรดขาว ที่อาจมีน้ำหนักมากถึง 2,500 กิโลกรัม และสูงถึง 1.8 เมตร แรดมีสีเทา ดำ หรือน้ำตาล (แม้แต่แรดขาวก็มีสีเทา) แรดแอฟริกาจะมีตัวใหญ่กว่าแรดเอเชีย

ภาพวาดฝูงแรดในผนังถ้ำ Chauvet cave ประเทศฝรั่งเศส

ที่มา: <https://en.wikipedia.org/wiki/Rhinoceros> สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565

แรดมีลักษณะเด่นคือ มีนอขนาดใหญ่บนจมูก บางชนิดอาจมี 2 นอ นอแรดไม่มีกระดูก แต่ประกอบด้วยเคราติน (Keratin) อันเป็นโปรตีนโครงสร้างเส้นใย ที่เป็นองค์ประกอบหลักของเส้นผม เล็บ ขนนก เขาสัตว์ และกีบเท้า

เมื่อแรกเกิดแรดยังไม่มีนอจนกระทั่งอายุ 2 เดือน นอแรดจึงค่อยปรากฏขึ้น และจะเติบโตไปจนตลอดชีวิต

แรดเป็นสัตว์โดดเดี่ยว ทั้งตัวผู้และตัวเมียจะมีเขตแดนของตนเอง แรดใช้นอเพื่อป้องกันเขตแดนหรือคู่ครอง รวมทั้งป้องกันตัวจากศัตรู เช่น สิงโต เสือ หมาใน

แรดจะแยกกันอยู่หลังจากผสมพันธุ์ โดยตัวเมียตั้งท้องราว 14-18 เดือน ออกลูกครั้งละ 1 ตัว ลูกแรดจะดูดนมแม่จนถึงอายุ 1 ขวบ และออกจากแม่ไปเมื่ออายุ 3 ปี ตัวเมียเว้นระยะตั้งท้อง 2-5 ปี แรดมีอายุเฉลี่ย 40-45 ปี

ที่อยู่อาศัยของแรดแตกต่างกันไปตามชนิด ได้แก่ สะวันนา ทุ่งหญ้า พื้นที่ชุ่มน้ำ และป่าดิบในเขตร้อน แรดกินพืชเป็นอาหาร เช่น หญ้า หน่อไม้ ใบไม้ ผลไม้ ลูกไม้ ใบอ่อน

ปากของแรดมีวิวัฒนาการแตกต่างกันตามแหล่งอาหาร เช่น แรดขาวที่หากินตามทุ่งหญ้า จะมีปากที่กว้างและแบนเหมาะสำหรับแทะเล็มหญ้าจากพื้นดิน ในขณะที่แรดดำจะมีปากยาวและแหลม เหมาะสำหรับกินอาหารตามพุ่มไม้

แรดมีผิวหนังหนาแต่รู้สึกไว เพราะมีหลอดเลือดใต้ผิวหนังอันมีผลให้เกิดแผลง่าย แรดจึงชอบแช่ตัวในโคลนและโคลงฝุ่น เพื่อป้องกันตัวเองจากการถูกแดดเผาและแมลงกัดต่อย

นอกจากแรดจะถูกล่าเพื่อเอานอไปทำยาจีนแผนโบราณ ด้ามกฤษ (“กฤษ” เป็นคำโบราณของ “กรีซ” โดยเมื่อเขียนว่า “กฤษ” แล้วจะขลังและศักดิ์สิทธิ์กว่า “กรีซ” อันมีผลทำให้ด้ามของกฤษต้องทำด้วย “นอแรด” แต่ถ้าเขียนว่า “กรีซ” ด้ามจะทำด้วยไม้หรือพลาสติกก็ได้) หรือของตกแต่ง จนทำให้เกือบสูญพันธุ์แล้ว แรดยังถูกคุกคามจากการขยายถิ่นฐานของมนุษย์ที่บุกรุกเข้าไปในเขตที่อยู่อาศัยของแรดอีกด้วย ดังนั้นมาตรการสงวนพันธุ์แรดคือ การออกกฎหมายห้ามตัดไม้ในเขตที่อยู่อาศัยของแรด และลักลอบล่าสัตว์

รางวัลอีกโนเบล สาขาขนส่ง ในปี 2564 ได้มอบให้กับนักวิจัย 13 คน จากประเทศนามิเบีย แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย ซิมบับเว บราซิล สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา (Robin Radcliffe, Mark Jago, Peter Morkel, Estelle Morkel, Pierre du Preez, Piet Beytell, Birgit Kotting, Bakker Manuel, Jan Hendrik du Preez, Michele Miller, Julia Felipe, Stephen Parry และ Robin Gleed) ที่ได้ทำการทดลองเพื่อกำหนดว่าในการขนส่งแรดทางอากาศนั้น ถ้าให้แรดนอนกลับหัวลงจะปลอดภัยกว่าไหม

รางวัลอีกโนเบล: รางวัลที่ทำให้ข้าก่อก่อนคิด

ราคาของการมีลูก: คนที่สองต้องไม่แพงเท่าคนแรก

พ่อแม่สมัยนี้คงทราบกันดีว่าการเลี้ยงลูกนั้นแพงแสนแพง ไหนจะค่าเล่าเรียน ค่ารักษาพยาบาล ค่าของเล่น หนังสือ และข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ แต่ราคาของการมีลูกไม่ได้มีเท่านี้ เพราะการเลี้ยงลูกยังมีราคาด้านอื่นๆ ที่ไม่สามารถนับเป็นจำนวนเงินอีกด้วย ซึ่งราคาตรงนี้ มีความสำคัญไม่แพ้จำนวนเงินที่พ่อแม่ต้องจ่ายในการเลี้ยงดูลูกหนึ่งคน

ราคาที่ไม่ใช่ตัวเงิน มีส่วนสำคัญที่ทำให้หลายครอบครัวต้องคิดหนักในการจะมีลูกสักคน เช่น การต้องออกจากงานเพื่อมาเลี้ยงดูลูก การต้องพับแผนการท่องเที่ยวหรือโครงการซื้อรถคันใหม่เพื่อเก็บเงินเลี้ยงลูก เหล่านี้เป็นต้นทุนที่อาจวัดเป็นตัวเงินได้ยาก แต่ก็เป็ราคาที่ต้องจ่าย นักเศรษฐศาสตร์เรียกต้นทุนที่เกิดขึ้นนี้ว่า ค่าเสียโอกาส คือ โอกาสที่ครอบครัวต้องเสียไปเมื่อมีลูก แทนที่จะได้ทำงานที่ชอบและตรงกับความสามารถ ก็อาจต้องเปลี่ยนเป็นงานอื่นที่ไม่ชอบหรือไม่ตรงกับความสามารถ เพื่อแลกมาซึ่งความยืดหยุ่นของงานเมื่อต้องใช้เวลาในการเลี้ยงดูลูกมากขึ้น แทนที่จะได้ใช้เงินในการซื้อสิ่งของที่อยากได้ ก็ต้องเก็บออมเพื่อเตรียมสร้างครอบครัว

ไม่ว่าจะมีลูกคนแรก คนที่สอง หรือคนที่สาม ครอบครัวเกิดค่าเสียโอกาสเสมอ แต่ค่าเสียโอกาสนี้ อาจน้อยลงสำหรับลูกแต่ละคนที่เพิ่มขึ้นมา หมายความว่า การมีลูกเพิ่มจาก 1 คนไปเป็น 2 คน อาจไม่ได้หมายถึงค่าเสียโอกาสที่เพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวตามไปด้วยเสมอไป

การมีลูกคนที่สอง อาจมีราคาที่ไม่ใช่ตัวเงินลดลง เพราะค่าเสียโอกาสสำคัญของการมีลูก คือการต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ครอบครัวที่กำลังจะมีลูกคนแรก ที่ต้องเปลี่ยนชีวิตโดยสิ้นเชิงและทั้งชีวิตแบบเดิมไว้ข้างหลัง เพราะเมื่อตัดสินใจมีลูกแล้ว คู่สามีภรรยาต้องวางแผนเรื่องที่อยู่อาศัยและเรื่องการเงินใหม่ ต้องปรับวิถีชีวิตประจำวันใหม่ หรือกระทั่งบางครั้งต้องปรับชีวิตการทำงานใหม่ อาจต้องมีใครออกจากงานเพื่อจะได้ดูแลลูก

อย่างใกล้ชิด ดังนั้นการมีลูกคนแรกจึงเป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญสำหรับคู่สามีภรรยา เพราะจะเป็นการผูกมัดระยะยาวตลอดชีวิต นี่เป็นราคาที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ แต่ก็เป็นราคาสำคัญที่ทำให้หลายครอบครัวเลือกที่จะไม่มีลูกเลย

แต่สำหรับคู่สามีภรรยาที่มีลูกแล้ว พวกเขาได้ผ่านการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการมีลูกคนแรกไปแล้ว เหมือนได้เข้าโหมดการเลี้ยงลูกไปแล้ว โดยทั่วไปการมีลูกคนต่อไปจึงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เหมือนตอนมีลูกคนแรกแล้ว หากมีใครต้องปรับเปลี่ยนงานก็ปรับเปลี่ยนไปเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นค่าเสียโอกาสที่เพิ่มเติมจึงมีไม่มากนัก

อย่างไรก็ตามค่าเสียโอกาสเป็นเพียงส่วนหนึ่งของราคาของการมีลูก เพราะค่าใช้จ่ายส่วนที่หนักหน่วงสำหรับพ่อแม่ในยุคปัจจุบันคือราคาที่เป็นตัวเงิน และการมีลูกคนที่สองไม่ได้มี economies of scale เท่าที่ควร ลูกคนที่สองอาจใช้ของบางอย่างต่อจากคนแรกได้ เช่น เสื้อผ้า เติง และของเล่น แต่ข้าวของเครื่องใช้เหล่านี้เป็นค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายหลัก เช่น ค่าเล่าเรียน เพราะฉะนั้น การมีลูกคนที่สองนั้นหมายถึงค่าใช้จ่ายที่จะเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ราคาของการมีลูกในส่วนที่เป็นตัวเงิน จึงเป็นอุปสรรคหลักที่ทำให้หลายครอบครัวไม่อยากมีลูกคนที่สอง ถึงแม้ว่าราคาในส่วนที่ไม่ใช่ตัวเงินอาจจะลดลง หลายครอบครัวกลัวว่าหากมีลูกเพิ่มอีกคน อาจจำเป็นต้องเลือกโรงเรียนที่มีค่าเล่าเรียนที่ถูกลงเพราะสู้ค่าใช้จ่ายไม่ไหว ซึ่งเมื่อชั่งน้ำหนักดูแล้วหลายครอบครัวเลือกที่จะมีลูกเพียงคนเดียวดีกว่า เพื่อจะได้มอบสิ่งที่ดีที่สุดให้กับลูกได้ เพราะคุณภาพเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าปริมาณสำหรับครอบครัวในยุคนี

หากรัฐสามารถช่วยให้ครอบครัวไทยไม่ต้องเลือกระหว่างปริมาณกับคุณภาพ อาจจะโน้มน้าวให้ครอบครัวตัดสินใจมีลูกคนที่สองได้ง่ายขึ้น ในระยะสั้นรัฐอาจมีนโยบายสนับสนุนค่าเล่าเรียนของลูกคนที่สอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายของการมีลูกเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนในระยะยาว สิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาคือการเพิ่มระดับคุณภาพของการศึกษาให้เท่าเทียมมากขึ้น ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง พ่อแม่จะได้ไม่ต้องจ่ายเงินราคาแพงเพื่อให้ลูกได้รับการศึกษาที่ดี เมื่อถึงวันนั้น เราคงได้เห็นครอบครัวไทยมีลูกเพิ่มขึ้น...ทั้งในด้านจำนวนและคุณภาพ

แนะนำหนังสือ

สรุปข้อมูลสถิติที่สำคัญ พ.ศ. 2564: ผลสำรวจ/สำมะโนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

“สรุปข้อมูลสถิติที่สำคัญ พ.ศ. 2564: ผลสำรวจ/สำมะโนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ” โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นหนังสือที่รายงานสถิติที่สำคัญ ด้านสังคมและเศรษฐกิจจาก 26 โครงการและจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในช่วงปี 2563-2564 รวม 11 โครงการ

หนังสือเล่มนี้ นำเสนอข้อมูลย้อนหลังจนถึงปัจจุบัน ตามรอบการนำเสนอข้อมูลในแต่ละโครงการ เพื่อสะท้อนสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาประเทศไทย โดยเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและแผนภูมิประกอบ ซึ่งผู้ใช้งานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เนื้อหาภายในเล่มแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาล พ.ศ. 2563 (ครบ 6 เดือน/ครบ 1 ปี) การมีส่วนร่วมตามแผนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2563 ของขวัญปีใหม่ที่ต้องการจากรัฐบาล พ.ศ. 2563-2564 เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ความเร็วสูง (5G) พ.ศ. 2563 การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 การใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New normal life) พ.ศ. 2563 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พ.ศ. 2563 การรณรงค์รักษาสีโลก พ.ศ. 2563 ความสุขและความเสี่ยง พ.ศ. 2563

(2) ตัวชี้วัดจำแนกตามโครงการสำรวจ/สำมะโน เช่น สสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำมะโนประชากรและเคหะ ประชากรแฝง สำมะโนอุตสาหกรรม ธุรกิจทางการค้า และธุรกิจบริการ แรงงานนอกระบบ ความต้องการพัฒนาขีดความสามารถของประชากร การประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ การประกอบกิจการโรงพยาบาลและสถานพยาบาลเอกชน สุขภาพจิตคนไทย การเคลื่อนย้ายสินค้า การมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนและสถานประกอบการ ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน พฤติกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมทางกาย อนามัยและสวัสดิการ พฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร และการอ่านหนังสือของประชากร

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). สรุปข้อมูลสถิติที่สำคัญ พ.ศ. 2564: ผลสำรวจ/สำมะโนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

โครงการ การสนับสนุนระบบปัญญาวิเคราะห์เพื่อสร้างเสริมมหาวิทยาลัยแห่งความสุขสู่องค์กรสุขภาวะที่ยั่งยืน สนับสนุนโดย สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมเฉลิมฉลอง “วันความสุขสากล” (International Day of Happiness, 2022) ด้วยการจัดกิจกรรม “ร่วมสร้างเสริมขีดความสามารถและยกระดับทักษะนักสร้างสุข” ระหว่าง 22 ภาควิชาข้ามมหาวิทยาลัยแห่งความสุข ในวันที่ 11-12 มีนาคม 2565 ติดตามรายละเอียดได้ใน <https://www.happythaiuniversity.com> และ facebook.com/happyuniversity

เสวนาใต้ชายคาประชากร

จัดเป็นประจำทุกวันพุธ เวลา 12.30-13.30 น. ณ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สนใจกำหนดการเสวนาแต่ละเดือน สามารถดูรายละเอียดได้ที่ www.ipsr.mahidol.ac.th และรับชมย้อนหลังได้ที่ Facebook: IPSRMAHIDOLUNIVERSITY

ครั้งที่ 1163 “Domestic Violence in Indonesia During the Pandemic COVID-19” Muhammad Zamal Masution, 2 ก.พ. 65

ครั้งที่ 1164 “หลากหลาย Gen ภาควิชาเอกชนปรับตัวอย่างไร” อารีย์พันธ์ เจริญสุข (รองเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ) และนิตยา ทรัพย์สินวงศ์ (ประธานกรรมการบริหาร บริษัทชัยบัสสามัคคี จำกัด กัด มหาชน), 9 ก.พ. 65

ครั้งที่ 1165 “Vaccine Hesitancy in Europe: The Concept and Determinants During the COVID-19 Pandemic” Dr. Vesna Trifunovic, 16 ก.พ. 65

ครั้งที่ 1166 “Situation on Migrant Workers and Border Crossing During the COVID-19 Pandemic” Sirada Khemanitthathai (SEA Junction), 23 ก.พ. 65

ครั้งที่ 1167 “The Transitional Lives of Urban Refugees in Bangkok” Dr. Mary Rose (Asian Institute of Technology (AIT)), 2 มี.ค. 65

ครั้งที่ 1168 “What are Journal Editors Really Scrutinizing in a Submitted Manuscript?” David D. Perrodin, 9 มี.ค. 65

ครั้งที่ 1169 “Meet Mahidol Migration Scholars from IHRPS, RILCA and IPSR” Mahidol Migration scholars, 16 มี.ค. 65

ครั้งที่ 1170 “Using U.S. Laws to Hold Corporations Accountable for Forced Labor in Asia and the Pacific” Johanna Lee, 30 มี.ค. 65

ไม่ว่าอุปสรรคที่วางทาง
จะมากมายและสูงชันเพียงใด
เชื่อว่า...คุณจะสามารถ เลิกกลัวและลุกขึ้น
ก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านั้นไปได้
ก้าวไปถึงเป้าหมาย
ตามที่หวังไว้อย่างแน่นอน

บรรณาธิการ:
ณัฐชนันท์ ศิริโกศล
ณัฐพร นิลวัฒนา
ปิยวัฒน์ เกตุวงศา

SCAN ME

<https://ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/FileUpload/PDF/Report-File-673.pdf>

ศตวรรษิกชนปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน

หม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี หรือท่านชายภี พระราชโอรสในพระราช
วรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นศตวรรษิกชนที่มีอายุครบ
100 ปี ในปี 2565 ท่านชายภีเป็นผู้ถวายงานใกล้ชิดในหลวง
รัชกาลที่ 9 มาทั้งชีวิต และในปี 2554 ท่านชายภีได้รับยกย่องจาก
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ให้เป็น “ปราชญ์เกษตรของ
แผ่นดิน” สาขาปราชญ์เกษตร
ผู้ทรงภูมิปัญญาและมีคุณูปการ
ต่อภาคการเกษตรไทย

ท่านชายภี เป็นแบบอย่าง
ในการใช้ชีวิตให้กับลูกหลาน
หลานสาวของท่านชายภี ได้ถ่ายทอดความประทับใจที่มีต่อคุณตา
ว่า “ท่านตาเป็น somebody ที่วางตัวเป็น nobody เสมอ ท่านตา
จึงมีความสุขกับสิ่งรอบตัว พอใจในการกระทำทุกอย่าง มีความเด็ดขาด
ในขณะที่เดียวกันก็ปล่อยวางไม่ยึดติดกับอะไรทั้งสิ้น” วิถีคลายเครียด
ที่ท่านทำเป็นประจำ และถือว่าเป็นเคล็ดลับที่ทำให้มีอายุยืนยาวจน
เป็นศตวรรษิกชน คือ การที่ท่านชอบดูการ์ตูน tom and jerry และ
อ่านการ์ตูนตลกๆ ใน bangkokpost

ที่มาของภาพและเรื่อง: <https://th.hellomagazine.com/celebrity/celebrity-news/bhisadej-rajani-birthday-100th-year/>

สถิติน่ารู้

กาญจนา เทียนลาย
kanchana.tha@mahidol.ac.th

30 ปี ที่เปลี่ยนไปกับครัวเรือนผู้สูงอายุไทยที่เพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับประเทศ ในปี 2533 และ 2563 ชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนที่มีสมาชิกทุกคนมีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยไม่มีวัยอื่นอาศัยอยู่ด้วย หรือที่เรียกว่า “ครัวเรือนผู้สูงอายุ” มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก 3% เป็น 16% ทั้งนี้สัดส่วนครัวเรือนผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว และครัวเรือนผู้สูงอายุสามีและภรรยาที่อยู่ตามลำพังเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยอย่างน้อย 1 คน ก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น จาก 22.4% เป็น 29.1% เช่นเดียวกัน¹

สถิติเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการอยู่อาศัยของประชากรไทย จากเดิมที่ส่วนใหญ่จะมีลูกหลานอาศัยอยู่ด้วยกันและคอยช่วยดูแลซึ่งกันและกัน กลายเป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพังเฉพาะผู้สูงอายุและอยู่คนเดียวมากขึ้น ประกอบกับข้อมูลในปี 2565 ที่ประเทศไทยจะเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) ที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 20% ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ภาครัฐควรจะมีมาตรการรองรับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรดังกล่าว และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นด้วย อาทิ การให้ความรู้เรื่องทัศนคติการสูงวัยแก่คนในสังคม การดูแลรักษาสุขภาพตลอดช่วงชีวิต การให้บริการทางด้านสาธารณสุข รวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจด้วย

ร้อยละของรูปแบบการอยู่อาศัยของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2533 และ 2563

รูปแบบการอยู่อาศัย	พ.ศ. 2533	พ.ศ. 2563
ครัวเรือนผู้สูงอายุ (สมาชิกทุกคนมีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยไม่มีวัยอื่นอาศัยอยู่ด้วย)	3.4	16.1
ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว	1.3	7.2
ผู้สูงอายุอยู่กับสามีหรือภรรยาสูงอายุ	1.2	5.9
ผู้สูงอายุอยู่กับผู้สูงอายุรุ่นเดียวกัน (เช่น พี่น้อง)	0.0	0.5
ผู้สูงอายุอยู่กับบุตรสูงอายุ	0.8	2.1
ผู้สูงอายุอยู่กับผู้สูงอายุ 3 รุ่น (เช่น พ่อแม่ และลูก และหลาน)	0.0	0.2
ไม่ใช่ครัวเรือนผู้สูงอายุ (หรือครัวเรือนทั่วไป)	96.6	83.9
ผู้สูงอายุอยู่ด้วยอย่างน้อย 1 คน	22.4	29.1
ไม่มีผู้สูงอายุอยู่ในครัวเรือน	74.2	54.8
รวม	100.0	100.0

หมายเหตุ: ไม่ได้นำเสนอรูปแบบการอยู่อาศัยที่มีร้อยละไม่ถึง 0.1 จึงทำให้ผลรวมต่ำกว่าร้อยละแสดง

ที่มา: วิเคราะห์ข้อมูลจากสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2533 และ 2563

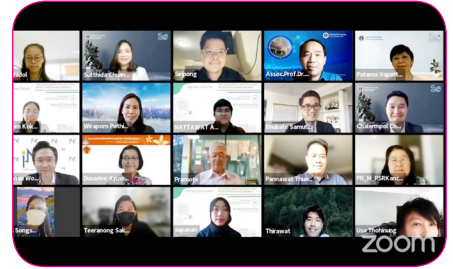

¹ รศ.ดร.ศุทธิดา ชวนวัน และคณะ. (2565). โครงการการเข้าถึงระบบบริการทางสังคมของประชากรในครัวเรือนก่อนวัยสูงอายุและผู้สูงอายุ ที่มีรูปแบบการอยู่อาศัยต่างกัน เพื่อนำไปสู่แนวทางการสนับสนุนการบริการที่เหมาะสม. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

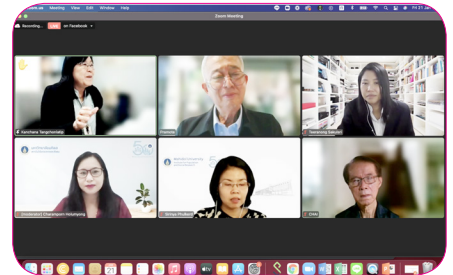
ข่าวสารบ้านๆ

* 13 ม.ค. 65 ศ.เกียรติคุณ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล อ.ดร.ณภัช สังฆกุล ร่วมพูดคุยประเด็น “โควิด-19 ทำให้อัตราเพิ่มประชากรติดลบเร็วเกินคาด” ในเสวนาได้ขยายคาประชากร * 18 ม.ค. 65 รศ.ดร.ศิริรัตน์ กิตติสุขสถิต รศ.ดร.จรัมพร ไหล่ยง และ อ.ดร.นุชราภรณ์ เลียงรัตนมัย ร่วมพูดคุยประเด็น “การสร้างสุขภาพวิถีใหม่ในกลุ่มนักศึกษา เพื่อนำไปสู่ Zero tolerance areas” ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ การบริหารจัดการอยู่อย่างรอบรู้สุขภาพะติในวิถีปกติใหม่: หลักสูตร ผู้นำมติดสุขภาพวิถีใหม่ * 18 ม.ค. 65 ศ.ดร.ปัทมา วาพัฒน์วงศ์ นายกสมาคมนักประชากรไทย กล่าวเปิดเสวนาออนไลน์ “ใหม่โรง: ประชากรศาสตร์ข้ามสายกลายเป็น” โดยมี รศ.ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์ รศ.ดร.วิภากรณ์ โพธิ์ศรี รศ.ดร.ยศชนัน วงศ์สวัสดิ์ เป็นวิทยากร ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร และรศ.ดร.ศุภิดา ชวนวัน **รูป 1** * 21 ม.ค. 65 คณะกรรมการจริยธรรม การวิจัย จัด IRB TALK ครั้งที่ 1 โดยมี ศ.เกียรติคุณ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล กล่าวเปิด และ รศ.ดร.ชาย โพธิ์ลีตา รศ.ดร.ธีรพงศ์ สุกศรี และคณะกรรมการฯ ร่วมวงสนทนา “แนวปฏิบัติการ อ้างอิงเอกสารและรูปภาพในงานวิจัย” ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.จรัมพร ไหล่ยง **รูป 2** * 25 ม.ค. 65 บุคลากรสถาบันฯ เข้าร่วมอบรมออนไลน์ เรื่องการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) หัวข้อ “How to Create Your Own Effective IDP” รุ่นที่ 1 โดยมี คุณเจติยา วรปัญญาสกุล บริษัท เอลซีอี เอชอาร์ โซลูชันส์ จำกัด เป็นผู้บรรยาย * 2 ก.พ. 65 ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย (TPAK) จัดประชุมการนำความรู้สู่การใช้ประโยชน์ ภายใต้ ความร่วมมือระหว่าง TPAK กับ The Center for Addiction and Mental Health (CAMH) ประเทศแคนาดาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) * 2 ก.พ. 65 รศ.ดร.จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และ น.ส.วราวรรณ รูปานธรรมชัย เข้าร่วมพิธีวางพานพุ่มถวายราชสักการะ พระบรมรูปสมเด็จพระบรมราชชนก งาน “53 ปีวันพระราชทานนาม 134 ปี มหาวิทยาลัยมหิดล” * 2 ก.พ. 65 ผศ.ดร.ปิยวัฒน์ เกตุวงศา ร่วมเป็นวิทยากรในงานประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีใหม่ เครือข่ายป้องกันควบคุมโรคไม่ติดต่อ Virtual NCD Forum ภายใต้หัวข้อ “วันอ้วนโลก: ทุกคนต้องลงมือแก้ไข” * 11 ก.พ. 65 บุคลากรสถาบันฯ เข้าร่วมฟังการให้ความรู้เกี่ยวกับบรรณารักษะ วัฒนธรรมและจริยธรรม รูปแบบออนไลน์ หัวข้อ “แนวทางการพัฒนาบรรณารักษะของส่วนงาน ในมหาวิทยาลัยมหิดล” โดยมี นายจักรกฤษณ์ พางม กองกฎหมาย ม.มหิดล เป็นผู้บรรยาย * 13 และ 23 ก.พ. 65 รศ.ดร.สุชาติ ทวีสิทธิ์ จัดอบรมการวิเคราะห์ข้อมูลและการทำแผนปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม ภายใต้ “โครงการพัฒนากลไกชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง ในครอบครัวและความรุนแรงต่อผู้หญิงในจังหวัดชายแดนใต้” * 14-21 ก.พ. 65 นักศึกษาหลักสูตร ปรัชญาสุขภาพบัณฑิต เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการออนไลน์ หัวข้อ “Collaborative research and education program on global health-exploring better ‘new’ normal toward sustainable healthy society after COVID-19” จัดโดย Hokkaido University Graduate School of Medicine * 26 ก.พ. 65 โครงการสนับสนุนระบบปัญญาในเขตเพื่อสร้างเสริมมหาวิทยาลัยแห่ง ความสุขสู่องค์กรสุขภาพที่ยั่งยืน นำโดย รศ.ดร.ศิริรัตน์ กิตติสุขสถิต อ.ดร.นุชราภรณ์ เลียงรัตนมัย จัดอบรมออนไลน์ “การพัฒนาทักษะนักศึกษาต้นแบบ New Gen Content Creator Workshop” * 4 มี.ค. 65 สถาบันฯ จัดการบรรยายเรื่อง Mahidol University Professional Standard Framework (MUPSF) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาจารย์ให้เป็นไปตามเกณฑ์ MUPSF โดยมี รศ.ดร.นพ.ชัยเลิศ พิธิ์พรชัย ผู้อำนวยการสถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ ม.มหิดล เป็นผู้บรรยาย ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.จงจิตต์ ฤทธิรงค์ **รูป 3** * 10 มี.ค. 65 รศ.ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์ รศ.ดร.วาทีณี บุญชะลิกษ์ น.ส.กัญญา อภิพรชัยสกุล และนายปิยวัฒน์ เกตุวงศา จัดการประชุม ออนไลน์เพื่อนำเสนอ “ผลการประเมินสถานการณ์เด็กข้ามชาติในประเทศไทยและผลกระทบจากโควิด-19” ดำเนินรายการโดย นายพงษ์ศักดิ์ หมีนศักดิ์ * 10 มี.ค. 65 รศ.ดร.อารีจำปาภาย ผู้อำนวยการสถาบันฯ และคณะต้อนรับคณะศึกษาดูงาน “ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานออนไลน์ (PA online)” จากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ม.มหิดลรูปแบบออนไลน์ * 11-12 มี.ค. 65 รศ.ดร.ศิริรัตน์ กิตติสุขสถิต รศ.ดร.จรัมพร ไหล่ยง อ.ดร.นุชราภรณ์ เลียงรัตนมัย และวิทยากรจากหน่วยงานภาค รัฐและเอกชน เป็นวิทยากร จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ “ความก้าวหน้าการบริหารจัดการองค์ความรู้ สุขภาพในการทำงาน: Advanced Routine to Happiness (AR2H)” **รูป 4**

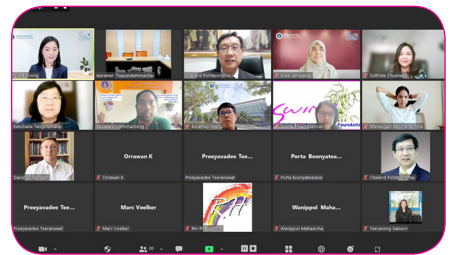
วิสัยทัศน์: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
เป็นสถาบันชั้นนำในระดับโลก
ที่ธรรมาภิบาลการดำเนินงานและสังคม
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

รูป 1

รูป 2

รูป 3

รูป 4

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตเลขที่ 17/2536
ปนจ.พุทธมณฑล

QR code สำหรับเว็บไซต์
จดหมายข่าวประชากรและการพัฒนา

บริเวณอาคารประชาสังคมอุดมพัฒน์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170 โทรศัพท์ 0-2441-0201 0-2441-9666 โทรสาร 0-2441-9333 E-mail: director@mahidol.ac.th Website: www.ipss.mahidol.ac.th ที่ปรึกษา อารี จำปาภาย ผู้อำนวยการสถาบันฯ บรรณาธิการ จรัมพร ไหล่ยง จีวรอน หงษ์ทอง สุภาณี ปลื้มเจริญ สุริยพร พันทิพย์ กองบรรณาธิการ กฤติญา สำอางกิจ กัญญา อภิพรชัยสกุล กาญจนา เทียนฉาย กาญจนา ตั้งชลทิพย์ เกียรตินิยม ชื่นดี จงจิตต์ ฤทธิรงค์ เฉลิมพล แจ่มจันทร์ บุญเจริญ นิพนธ์ ดาราวดีมาประกรณ์ นุชราภรณ์ เลียงรัตนมัย ณภัช สังฆกุล พอดา บุญศิริณะ ปราโมทย์ ประสาทกุล ปัทมา วาพัฒน์วงศ์ ภัทราภรณ์ จังเลิศศิริ มนสิการ กาญจนะจิตรา โยธิน แสงดี รัตนทร์ เกรย์ วรัชย์ ทองไทย ศิริรัตน์ กิตติสุขสถิต ศุภิดา ชวนวัน ลักกรินทร์ นิยมศิลป์ สิรินทรียา พูลเกิด สุชาติ ทวีสิทธิ์ สุรัตน์ จัสสิทธิ อภิชาติ จำรัสฤทธิรงค์ อมารา สมุทรธาดา ฝ่ายศิลป์ จุฑารัตน์ ทรัพย์ยอดแก้ว สมชาย ทรัพย์ยอดแก้ว ฝ่ายสมาชิก จีวรอน หงษ์ทอง ติดต่อสอบถาม โครงการเผยแพร่ข่าวสารและการศึกษาด้านประชากร โทรศัพท์ 0-2441-0201 ต่อ 100 หรือ 0-2441-9666